

ALEXANDRU RIOȘANU (1892–1941), UN COLONEL LA DATORIE

Pavel MORARU¹

BALEXANDRU RIOȘANU (1892–1941, A COLONEL ON DUTY

One of the controversial characters of the Antonescu period - a hero to some, acriminal to the rest - was the Colonel Alexandru Riosanu. He served as Under Secretary of State for Police and Security at the Ministry of Interior (10 to 14 September 1940, 14 September 1940-24 January 1941), acting as a connecting link between the head of state and the chiefs of police structures.

Unul din personajele controversate ale perioadei antonesciene – pentru unii erou, iar pentru alții călău – a fost colonelul Alexandru Rioșanu.

S-a născut în anul 1892 și în cariera sa militară a avansat până la gradul de colonel. Și-a făcut studiile militare în Franța, la Saumur [1] și a absolvit Școala de Cavalerie de la Târgoviște (1911-1913), intrând imediat în cadrele Armatei, cu gradul de sublocotenent. În anul 1916, a fost mobilizat și a luat parte la campaniile Armatei Române din Primul Război Mondial. În anul 1917, a fost avansat în gradul de căpitan, în 1923 – în gradul de maior, iar în 1933 – locotenent-colonel. În 1938, a fost trecut în rezervă, cu motivul lipsei stagiului de front [2, p. 212].

A deținut funcția de subsecretar de stat pentru Poliție și Siguranță la Ministerul de Interne (10-14 septembrie 1940; 14 septembrie 1940-24 ianuarie 1941), fiind veriga de legătură dintre conducătorul statului și șefii structurilor polițienești. Așa după cum spunea Constantin Z. Vasiliu, inspector general al Jandarmeriei în perioada

guvernului Antonescu, „Cu d-l Mareșal n-am avut relații. El lucra cu subsecretarii de stat. Noi lucram numai cu Rioșanu” [3, pp. 525-526].

A fost căsătorit cu Sonia Economos și a avut cu ea două fiice – Ioana (1927-1967, moartă într-un accident de mașină) și Ecaterina (decedată în 1928), doctor în filologie germană – și un fiu, Alexandru (născut în anul 1931), stabilit la Paris. Numele vechii familii Rioșanu a fost de fapt „Râioșanu”, care s-a tras de la denumirea satului „Râioși” din Oltenia [1].

În timpul rebeliunii legionare (21-23 ianuarie 1941), Alexandru Rioșanu a avut un rol important la înăbușirea acesteia, fapt pentru care a fost și mai continuă să fie contestat de către legionari. Potrivit surselor legionare, Alexandru Rioșanu a făcut parte din „camarila antonesciană” (ca fost aghiotant al generalului Antonescu), alături de Mihai Antonescu și Eugen Cristescu. Lui i-a revenit sarcina, ca subsecretar de stat la Ministerul de Interne, „ca în termen de 20 de zile să fie înlocuiți primarii legionari cu primari

¹ Pavel MORARU, doctor în istorie, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu, România.

imparțiali” și a contribuit la campania de defăimare a Gărzii de Fier [4]. Legionarii îl considerau „omul jidaniilor”, mason, care, împreună cu Eugen Cristescu și Mihai Antonescu („aceste elemente satanice”), au complotat pentru a-l despărți pe Ion Antonescu de Mișcarea Legionară [5, p. 115].

Colonelul Rioșanu **însă** a contribuit, **în zilele rebeliunii**, la protecția oamenilor politici, de cultură și de știință. După cum aflăm de la Corneliu Coposu, Alexandru Rioșanu i-a dat lui Coposu și lui Ilie Lazăr „revolvere ca să-l păzim pe Maniu” [6]. De asemenea, Rioșanu s-a implicat direct în salvarea lui Gheorghe Tătărescu, Constantin Argetoianu, Ion Gigurtu, generalului Marinescu, Mihail Ghelmegeanu, generalului Constantin Ilasievici și Mihai Ralea de răfuielile legionare [7]. Așa după cum sublinia generalul Constantin Pantazi, ministru de Război în timpul guvernării antonesciene, „Aceștia din urmă au fost salvați prin intervenția directă a generalului Ion Antonescu și prin energia lui Rioșanu, subsecretar de stat la Interne” [8, p. 106], (precum și a lui Eugen Cristescu, director general al Serviciului Special de Informații în anii 1940-1944 [9, p. 186], care le-a furnizat informațiile necesare [3, p. 201]).

La procesul asupra „lotului Antonescu” din 1946, Eugen Cristescu relatează episodul salvării acelor personalități românești: „[...] În dimineața zilei de 28 [noiembrie 1940], am fost anunțat la telefon, de Mihail Ghelmegeanu: «Au venit 8 legionari să mă ia de aici, din casă. Fă ceva și salvează-mă». Aveam un ofițer și câțiva agenți, i-am suit într-o mașină și i-am trimis,

dar nu au putut să reziste legionarilor, care i-au amenințat..., i-au amenințat cu revolverele. L-au luat pe Ghelmegeanu, dar echipa mea ce a făcut?... Să vadă cel puțin unde-l duce. A văzut că-l duce la Prefectura Poliției. Mi-au telefonat, [l-]am avizat imediat pe Rioșanu, l-am scos din baie chiar. Îi telefonase și... și telefonase și d-l general Vasiliu, îi telefonase și Argetoianu..., madam Argetoianu că, îl ridicase pe Argetoianu de acasă, și atunci i-am spus: «Aleargă!!! Într-un suflet, du-te la Prefectura Poliției, că-i omoară!».

S-a dus, mi se pare că chiar cu d-l general Vasiliu și cu câțiva agenți care-i avea. Rioșanu era un om foarte curajos, fusese ofițer, nu-i așa, a intrat înăuntru, în Cabinetul Prefecturii de Poliție, și a găsit Tribunalul care îi judeca, compus din legionari. A țipat o dată Rioșanu: «Ce este aici? Ce e scandalul acesta? Toată lumea după mine, dacă nu, scot regimentul de jandarmi!»

S-au intimidat legionarii de acest curaj extraordinar. I-a luat pe toți. Era d-l Tătărescu, era d-l Ghelmegeanu..., erau o mulțime acolo, Argetoianu și alții...

[...]. Paisprezece, da. I-a luat pe toți și i-a dus la Ministerul de Interne și i-a internat acolo. Însă, Madgearu a fost mai nenorocit. L-au ridicat dimineața de acasă, nu l-au mai dus la Prefectura Poliției, l-au dus în pădure și l-au împușcat.

Pe Iorga, există dosarul, domnilor, la mine la serviciu, cu toate cercetările făcute în această chestiune. Toți asasinii lui Iorga sunt citați nominal, nu mi-i aduc acum aminte. Există dosarul, se găsesc..., se găsesc toți asasinii

în Germania” [3, vol. I, pp. 338-339].

După aceasta, așa precum mărturi-sește Eugen Cristescu, a rămas prieten cu Rioșanu: „Venea, câteodată, la mine la Joița și-mi dădea sugestii democratice. El e cu Tătărescu. Îmi dădea sugestii politice, să spun Mareșalului...” [3, vol. III, p. 221].

Eugen Cristescu își mai amintea că, după aceste fapte (și în special pentru că „au răsturnat Statul legionar” [9, p. 187]), a urmat „afișarea pe toate zidurile Capitalei a manifestelor amenințătoare la adresa lui Rioșanu și a mea, amenințări care nu au încetat până astăzi” [9, p. 177] și legionarii „le jură răzbunare” [9, p. 187]. Tot Eugen Cristescu sublinia că, până la declanșarea rebeliunii legionare, colonelul Rioșanu a fost printre cei care l-au sesizat de amenințarea legionară: „Din primul moment G-rul Antonescu îmi atrage – alături de Rioșanu, atențiunea asupra pericolului legionar, dându-mi dispoziții speciale de urmărire” [9, p. 182].

În legătură cu reperele biografice ale lui Alexandru Rioșanu, cele mai cunoscute, deocamdată, sunt cele legate de scurta activitate pe care a avut-o în organizarea și administrarea Bucovinei, în calitatea sa de „guvernator” al acesteia în iulie– august 1941.

După campania militară de eliberare a Basarabiei și a nordului Bucovinei de sub ocupația sovietică (începută la 22 iunie 1941), Alexandru Rioșanu, fiind un apropiat al generalului Ion Antonescu (un „caracter de câine credincios, care adulmecă și înhață omul cu gând necurat” [10, p. 396]), pe care se putea conta, a fost numit Împuternicit al Generalului Antonescu pentru administrarea Bucovinei eliberate.

A sosit la Cernăuți la 7 iulie 1941, luând sub conducere acțiunea de reorganizarea teritoriului eliberat [11]. Era autoritatea supremă a administrației civile și purta, neoficial, titulatura de „Guvernator”, contribuind direct, împreună cu generalul Petre Dumitrescu (comandantul Armatei a III-a române, care a eliberat aceste teritorii), la reluarea guvernării românești în nordul Bucovinei [12].

Până la organizarea Guvernământului Provinciei Bucovina (organ cu funcții legislative și executive), provizoriu, a fost instituit *Consiliul de Stat al Bucovinei*, format din reprezentanți ai autorităților militare și civile [13].

Pentru reorganizarea Basarabiei a fost numit generalul Constantin Voiculescu, care avea și „sarcina de a face unificarea regimului de cârmuire a Basarabiei și Bucovinei, veghind la aplicarea unor măsuri identice și a unui regim administrativ asemănător în ambele provincii”. Generalul Voiculescu era „întovărașat” de consilieri, care formau „echipa de îndrumare” și aveau misiunea „de sfătuire și de control”. Ei lucrau „spre a ajuta organele militare și a dirija administrația civilă” [14].

Din Germania a venit un corp de consilieri în frunte cu ministrul de stat german Karl Pflaumer, [15, p. 77], care a fost desemnat consilier al generalului Voiculescu [16, p. 90]. Ministrul Pflaumer era însoțit de Hans Karl von Reinhardt (cu reședința la Chișinău) și Theodor Ellgering (cu reședința la Cernăuți) [17, p. 143; 18]. Grupul de consilieri germani făceau parte din Comisia Administrativă, formată pentru elaborarea și aplicarea legii administrative în teritoriile dezrobite

[3, vol. III, p. 449]. Deși aceștia au avut un rol strict consultativ, prezența lor în teritoriile eliberate a fost primită cu rețineri atât de opinia publică, cât și de unele personalități politice [17, p. 143].

O situație interesantă, și mai puțin cunoscută, a avut loc în legătură cu numirea colonelului Rioșanu în fruntea administrației bucovinene. Totul a pornit din clipa în care Bucureștiul a încredințat câtorva persoane – colonelului Rioșanu, generalului Voiculescu și profesorului Gheorghe Alexianu, fost rezident regal în Bucovina (29 august 1938 – 1 februarie 1939) – aceeași misiune: să se ocupe de reorganizarea și administrarea Bucovinei. Ajunși la Cernăuți (Rioșanu în 7 iulie, iar Voiculescu cu Alexianu la 9 iulie), cei trei au intrat într-un conflict de autoritate – pe de o parte Al. Rioșanu și de cealaltă parte C. Voiculescu și Gh. Alexianu. Despre această situație controversată aflăm din cele două scrisori ale colonelului Rioșanu – din 9 [19] și 10 iulie 1941 [19, filele 8-11] – adresate lui Mihai Antonescu, vicepreședintele Consiliului de Miniștri.

Prezentând cauzele conflictului, Rioșanu menționează: „...Mă pomenisem cu el (generalul Voiculescu – *n.n.*) în sala de masă al Place Hotelului, unde mănânc cu șefii armatei de aci, că intră cu Alexianu..., nici nu-mi dă bună ziua, nu-mi spune un cuvânt și începe să împartă roluri la funcționari. Se duce la Palatul Reziidențial, pe care dădusem ordin să-l curețe, dă odăi la funcționari și pune stăpânire pe el fără a ține seama de nimeni. Apoi când îl întreb care este rolul D-sale, îmi răspunde că eu nu sunt nimic, n-am rol oficial, că tu (Mihai Antonescu – *n.n.*)

i-ai spus că am o misiune specială dată de Generalul Antonescu, și că n-am ce căuta aici” [19, fila 12-12^{verso}] (din scrisoarea din 9 iulie 1941).

Cu o zi mai târziu, Rioșanu revine și îi mai scrie lui Mihai Antonescu: „...de ieri Voiculescu a dat ordin verbal că dispozițiunile ce le-am dat să nu se mai execute, căci acum a venit el, guvernator al Basarabiei și Bucovinei”, iar „Alexianu a împărțit birourile la oamenii lui” [19, filele 8-9]. În încheierea scrisorii colonelul Rioșanu avertiza că, dacă situația nu se îndreaptă, „sub acești nemernici sau cu acești nemernici nu lucrez” [19, filele 9^{verso}-11] și va interveni și la generalul Ion Antonescu [19, fila 13].

Cauza acestei situații confuze rezultă din neconcordanța acțiunilor dintre cei doi Antonești: ambii aveau, practic, aceleași atribuții în reorganizarea provinciilor eliberate. Generalul era conducătorul statului și declara, că o „să se ocupe direct de conducerea Basarabiei și Bucovinei” [16, p. 89]. Însă, odată cu declanșarea războiului împotriva Uniunii Sovietice, s-a deplasat în zona frontului, lăsând la conducerea statului pe Mihai Antonescu, care a devenit, din data de 21 iunie 1941, președinte *ad-interim* al Consiliului de Miniștri [20, p. 4]. Fiind jurist, Mihai Antonescu s-a ocupat nemijlocit de reorganizarea teritoriilor eliberate.

Nesincronizarea acțiunilor dintre cei doi a fost confirmată mai târziu de Gheorghe Alexianu: „Eu eram fondatorul Societății de Științe Administrative, eram prieten cu Mihail Antonescu și deci el [mi]-a propus (să mă ocup de organizarea administrativă a

Bucovinei – *n.n.*), nu știu dacă mareșalului Antonescu (i-a spus – *n.n.*). Dar m-a chemat, ca prieten intim, ca să lucrez în această comisie (administrativă – *n.n.*) la organizarea administrației în Bucovina și Basarabia, urmând ca, atunci când se va institui administrația din Bucovina, să mi se dea administrația aceasta. (...). Când m-am dus în Bucovina, mareșalul Antonescu, care nu știa de angajamentele pe care le luase Mihai Antonescu, [îl] numise pe Rioșanu sub formă de guvernator. Am stat în Bucovina 3-4 zile, împreună cu membrii comisiei germane și, la urmă, am fost chemat la București” [3, vol. III, p. 466-467]. Gheorghe Alexianu mai spunea că Mihai Antonescu nu i-a „spus lucrurile clar, deoarece în Bucovina [l-]am găsit pe Rioșanu” [3, p. 449].

Dar și colonelul Rioșanu, dându-și seama că e vorba de o posibilă eroare la mijloc, încerca să se clarifice, întrebându-l pe Mihai Antonescu, în susmenționata scrisoare din 9 iulie 1941: „...ori tu vrei să mă înlături și n-aveai decât să-mi spui înainte să plec, căci nu sunt omul ce am fugit după funcțiuni, ori acest Domn General (Voiculescu, care-l patrona pe Alexianu – *n.n.*) este un mârslău, ce voi ști să-l pun la locul său” [21].

După intervențiile lui Al. Rioșanu, conflictul s-a consumat în favoarea sa: la 15 iulie 1941, Ion Antonescu a dat următoarele dispoziții: „1. Împuternicitul meu pentru administrarea și conducerea Bucovinei din toate punctele de vedere, până la legalizarea definitivă a administrației și conducerii, este Loc.-Col. Alexandru Rioșanu... (care purta titulatura de „Împuterni-

titul Generalului Antonescu pentru administrarea teritoriilor din Bucovina eliberată” [22]– *n.n.*). 2. Nici o autoritate de stat, de orice rang, nu are dreptul să se amestece în nici un fel în conducerea și administrarea Bucovinei și Basarabiei. 3. Personalul administrativ, financiar și economic pus la dispoziția împuterniciților pentru administrarea din toate punctele de vedere a acestor ținuturi, depinde direct de împuternicirii mei” [23, p. 3]. După trei zile de ședere la Cernăuți, Gheorghe Alexianu a fost chemat la București – misiunea lui în Bucovina luând sfârșit [3, vol. III, pp. 449-450] –, iar generalul Voiculescu a fost numit la 23 iulie 1941 „Împuternicitul Generalului Antonescu pentru administrarea Basarabiei” [16, p. 90], fără atribuții asupra Bucovinei.

După sosirea lui Gh. Alexianu la București, Mihai Antonescu i-a adus la cunoștință că i-a făcut „greutăți Guvernului” din cauza neînțelegerilor cu „Rioșanu, care era numit de Mareșal”. Pentru acest lucru Alexianu nu a mai avut contact cu Guvernul în lunile iulie și august 1941 [23, p. 3]. Însă, la 19 august 1941, prin Decretul nr. 1, emis la Tighina, prof. Alexianu a fost numit „Împuternicit al Guvernului pentru administrarea teritoriului dintre Nistru și Bug”. De la 14 octombrie 1941, a purtat titulatura de „Guvernator Civil al Guvernământului Transnistria” [24].

Acest controversat episod ni-l relatează și primarul de atunci al Cernăuțiului, Traian Popovici, în lucrarea sa „Spovedania”: „Eram nedumerit cine va fi guvernatorul Bucovinei, care în această gamă trebuia să aibă rolul de prim-ministru sau vicerege.

Pe doi îi aveam cu noi (în drum spre Cernăuți – *n.n.*), pe generalul Voiculescu, guvernatorul de mai târziu al Basarabiei, și pe Gheorghe Alexianu (guvernatorul de mai târziu – *n.n.*) al Transnistriei, iară la Cernăuți ne aștepta colonelul Rioșanu, omul de încredere și prieten al Mareșalului. Șansele vorbeau pentru fiecare din ei. Alexianu, profesor la Universitatea din Cernăuți și fost rezident regal al Bucovinei, generalul Voiculescu, general superior în grad colonelului Rioșanu. Rioșanu intimul Conducătorului.

Trei săbii într-o teacă nu se putea. Care va fi sabia ce va străfulgera în întunericul „conștiinței adormite” în Țara Fagilor?

La Cernăuți trebuia dezlegată această problemă. Cu ce sentimente și cum s-au privit în față cei trei guvernatori, nu știu. Nu făceam parte din anturajul nici unuia. Din ordinul primarului meu, care era dublat și de răspunderea unui consilier de stat la sănătatea publică, am intrat în exercitarea atribuțiilor, mie deferite, după bunul său plac.

Cred că am avut vreo trei zile, doi guvernatori, cari cu de la sine putere își luau rolul în serios: generalul Voiculescu și Alexianu. Mai mândru de sine, mai demn se comporta decedatul Rioșanu.

Enigma a fost dezlegată, în urma unei hotărâte convorbiri telefonice dintre Rioșanu și Mareșal, care se găsea la Cartierul său general din Tiraspol, în favoarea lui Rioșanu, care, din ordinul Mareșalului, a rămas ca împuțernicit al său în fruntea guvernământului Bucovina.

Discret a plecat Alexianu cu ai săi, mai puțin discret generalul Voiculescu, care și-a luat, ca amintire, din Cernăuți, două camioane cu covoare persane. Clarificată fiind problema guvernatorului, lucrurile au intrat, pe încetul, în normal” [25, pp. 3-4].

În una din declarațiile sale, făcute în timpul procesului din 1946, a lui Ion Antonescu și a colaboratorilor săi, Gheorghe Alexianu invocă un cu totul alt motiv al conflictului, care, în opinia noastră, nu este plauzibil: „Nu mi s-au spus lucrurile clar, deoarece în Bucovina [l-]am găsit pe Rioșanu. Am stat trei zile la Cernăuți și am avut un conflict cu Rioșanu. Conflictul consta că, într-o zi, Rioșanu vine la mine și mi spune: «Uite, a venit un ofițer german și cere să-i dăm 400 evrei, pe care să-i execute». Eu [i-]am spus: «Cum să dăm acest lucru?». Mi-a răspuns că acestea sunt ordinele, că nu poate lucra cu mine și că o va face singur. A telefonat la București și, a doua zi, am primit [o] telegramă să mă prezint, urgent, la București. Din cauza aceea, misiunea mea a încetat în Bucovina și l-am văzut pe d-l Mihai Antonescu, mai târziu, [spunându-mi] că am făcut greutăți Guvernului și nu m-am înțeles cu Rioșanu, care era numit de Mareșal” [3, vol. III, pp. 449-450].

Același episod îl regăsim și în lucrarea lui Șerban Alexianu, „File din viața tatălui meu”, dedicată carierei lui Gheorghe Alexianu. Autorul spune că misiunea tatălui său în Bucovina a fost alta decât cea de organizare administrativă, iar în privința cauzelor conflictului de autoritate, repetă varianta sus-prezentată a tatălui său: „Dar, înainte de a ajunge în Transnistria ca

guvernator, (Gheorghe Alexianu – *n.n.*) a fost trimis de Mihai Antonescu la Cernăuți, capitala fostei Rezidențe a Ținutului Suceava, pentru a media conflictul iscat între colonelul Rioșanu, Neagoe Flondor și generalul Voiculescu, și cu o mare parte din localnici, care se reîntorseseră la casele lor.

Colonelul Rioșanu, grav bolnav de rinichi, nu dorea decât să fie pe placul germanilor, lăsându-i să facă tot ce doresc în Bucovina recucerită și, mai ales, să-i scape de evreii găsiți acolo.

Aflând de la localnici că Rioșanu avea de gând să predea germanilor un grup de aproape 300 de evrei, profesorul a reacționat, opunându-se față de acestui fapt fără sens.

Cum în acele timpuri militarii aveau întâietate, Rioșanu a telegrafiat la București, cerând rechemarea profesorului cu care nu putea lucra” [26, p. 93].

Odată cu soluționarea cazului, Alexandru Rioșanu a primit dispoziții de la Ion Antonescu în vederea emiterii instrucțiunilor provizorii pentru administrarea Bucovinei, care au constituit cadrul juridic de reglementare și funcționare a întregii vieți social-economice și politice, până la emiterea legii din 3 septembrie 1941 „Pentru Organizarea Basarabiei și Bucovinei” [15, p. 74].

Colonelului Alexandru Rioșanu i-a revenit dificila misiune – pe care a realizat-o în mare parte pe parcursul scurtei perioade pe care a avut-o în administrarea Bucovinei eliberate – să pună în aplicare primele măsuri de reorganizare a teritoriului – reinstalarea administrației civile, instituirea ordinii și liniștii, reorganizarea admi-

nistrativă a provinciei, preschimbarea rublelor, inventarierea populației și a bunurilor, reluarea aprovizionării populației cu mărfurile de primă necesitate, reorganizarea comerțului și industriei etc.

Din a doua decadă a lunii august 1941, colonelul Rioșanu a început să sufere de abces în regiunea vezicii [27], potrivit altor surse – de rinichi, probabil în urma unei otrăviri [1]. Deoarece nu mai era în stare să-și exercite funcțiunea, la finele lunii august generalul Corneliu Calotescu a fost numit locțiitor al împuternicitului Rioșanu și se ocupa *de facto* de toate chestiunile administrative din atribuțiile „guvernatorului”. Această veste a făcut ca Alexandru Rioșanu să intre într-o criză de nervi, înțelegând că a fost înlăturat de la conducerea administrativă a Bucovinei [28]. Numirea în post a lui Corneliu Calotescu, așa după cum reiese din documentele de arhivă, a fost necesară, căci „boala fostului guvernator Rioșanu i-a lăsat (pe unii funcționari – *n.n.*) să lucreze ca în codru [29].

De tratamentul colonelului Rioșanu s-a ocupat doctorul J. Amza [30], însă deznodământul a fost unul nefericit: la 31 august 1941, la Cernăuți, în urma unor intervenții chirurgicale nereușite, Alexandru Rioșanu a murit [31].

Se susține că a avut o moarte chinuitoare. Poetul și legionarul Vasile Posteuca, care a fost în ultimele zile de viață ale lui Alexandru Rioșanu, la el la spital, relatează: „După trei zile, Rioșanu a murit. Într-adevăr a avut un coșmar. A visat că legionarii îi cer socoteală și s-a învățat în pat, rupându-și canulele

în rinichi și provocându-și o hemoragie fatală. Asta mi-a mărturisit-o Nea-goe Flondor, în fața unchiului său, fost mareșal la palat, cu care voiam să deschid hotelul Pajura Neagră” [32].

A fost urmat în funcția de guvernator al provinciei Bucovina de generalul Corneliu Calotescu [16, p. 78] și de generalul Corneliu I. Dragalina [15, p. 3].

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE:

1. Mihai Sorin Rădulescu, *Rioșenii din Oltenia*, în *Ziarul financiar*, 26 ianuarie 2007, <http://www.zf.ro/ziarul-de-duminica/in-curtea-cu-pavajul-gri-3048584/>
2. Ottmar Trașcă, Dennis Deletant (editori), *Al III-lea Reich și Holocaustul din România. 1940-1944. Documente din arhivele germane*. Selecția, traducerea din limba germană și note de Ottmar Trașcă. Studiu introductiv de Dennis Deletant. Editura Institutului Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”, București, 2007, p. 212.
3. *Procesul Mareșalului Antonescu. Documente*. Ediție prefațată și îngrijită de M.-D. Ciucă. Cuvânt înainte de I. C. Drăgan. III vols. Ed. „Saeculum I.O.”, Ed. „Europa Nova”. București, 1997; Vol. III (Ancheta Procesului), Ed. „Saeculum I.O.” București, 1998, vol. III, pp. 525-526.
4. Vasile Blănaru-Flamură, *Absurdități politice din perioada interbelică. Camarila antonesciană și dictatura militară în ofensivă diabolică*. Ed. „SEPCO”, 1998, Capitolul VII, <http://miscarea.net/vasile-blanaru-mercenarii.htm>. Potrivit lui Vasile Posteuca, Ion Antonescu a provocat rebeliunea legionară, cu scopul înlăturării de la guvernare a legionarilor. Un rol important în această acțiune l-a avut Alexandru Rioșanu. De ce s-a dorit acest lucru, ne explică Ion Coja: „Se știe bine că din Rusia au fost aduse cămășile verzi în care au fost îmbrăcați țiganii și alți lumpen-proletari în zilele «rebeliunii» legionare. Nu e de mirare că au fost interesați și englezii (așa cum ar fi declarat, potrivit lui Vasile Posteuca, chiar Rioșanu – n.n.) în diversiunea petrecută la București în 21-23 ianuarie 1941. După informații care au apărut la un moment dat în Anglia, pe la mijlocul anilor '80, *Intelligence Service*-ul ar fi fost amestecat și în asasinarea lui Nicolae Iorga. Probabil tot așa: în strânsă colaborare cu colegii sovietici. Scopul, același: România să intre în război fără legionari, lipsită de elanul eroic al acestora, de disponibilitatea oricărui legionar de a-și da viața neprecupețind nimic pentru binele neamului!” (<http://www.ioncoja.ro/2009/01/un-legionar-catre-un-rabin-evreu/>).
5. Iacobaie Radu, *Cine sunt cei care neucid valorile creștine și naționale? Confruntarea masoneriei cu Mișcarea Legionară. Reabilitarea Adevărului*. Antologie cu texte culese și comentarii de Iacobaie Radu, vol. 3, 2007, p. 115.

6. Corneliu Coposu: *Încă din '42, Regele a dorit ieșirea României din Axă*. Interviu realizat de Vartan Arachelian, în ziarul *Ziua*, nr. 1.887, 29 august 2000.

7. Sanda Negropontes, *Un destin marcat de istorie*, disponibil pe internet la: <http://www.newspad.ro/Sanda-Negropontes-un-destin-marcata-de-istorie,31530.html>

8. Constantin Pantazi, *Cu Mareșalul Antonescu până la moarte*. Ed. „Publi-ferom”, București, 1999, p. 106.

9. *Lotul Antonescu în ancheta SMERȘ, Moscova, 1944-1946. Documente din arhiva F.S.B.* Ediție îngrijită și studiu introductiv de Radu Ioanid, traducerea documentelor din limba rusă de Radu Părpăuță, Ed. „Polirom”, [Iași], 2006, p. 186

10. George Magherescu, *Adevărul despre mareșalul Antonescu*, în III volume, Ed. „Păunescu”, București, 1991, vol. I, p. 369.

11. Arhivele Naționale Istorice Centrale, București (în continuare – ANIC, Buc.), Fond Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, inv. 300, dosar 559/1941, fila 8.

12. ANIC Buc., Fond Ministerul de Interne, inv. 754, dosar 399/1941, fila 5.

13. ANIC Buc., Fond Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, inv. 764, dosar 559/1941, fila 33.

14. ANIC Buc., fila 60.

15. Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, *Complot împotriva României 1939-1947. Basarabia, nordul Bucovinei și Ținutul Herța în vâltoarea celui de-al Doilea Război Mondial*. Editura Academiei de Înalte Studii Militare, București, 1994, p. 77. (A fost solicitat concursul lui Karl Pflaumer și a echipei sale, deoarece avea o bună experiență în reorganizarea administrativă, fiind cunoscut pentru organizarea administrativă a provinciilor franceze Alsacia și Lorena anexate de Reich-ul german).

16. Anatol Petrencu, *Basarabia în al Doilea Război Mondial. 1940-1944*. Ed. „Lyceum”, Chișinău, 1997, p. 90.

17. Constantin Hlihor, *Din istoria Basarabiei și a Nordului Bucovinei (1940-1947). Teză de doctorat*. Conducător științific, prof. univ. dr. Ioan Scurtu, Universitatea din București, 1994, p. 143.

18. Arhiva Națională a Republicii Moldova, Chișinău (în continuare – ANRM, Chșn.), Fond 706, inv. 1, dosar 34, fila 28

19. A.N.I.C., Buc., Fond Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, inv. 764, dosar 559/1941, filele 12-13^{verso}.

20. Mihai Antonescu, *Dacă vreisă câștigi războiul, trebuie să pregătești pacea*. Cluj Napoca, 1991, p. 4.

21. ANIC, Buc., Fond Cabinetul Militar al Conducătorului Statului, inv. 764, dosar 559/1941, fila 12^{verso}.

22. ANRM, Chșn., Fond 706, inv. 1, dosar 35, fila 1.

23. *Buletinul Administrației Provinciale a Bucovinei*, Anul I, nr. 1, 1 septembrie 1941, p. 3.
24. ANRM, Chșn., Fond 706, inv. 1, dosar 1119, filele 5, 7.
25. Traian Popovici, *Spovedania*, pp. 3-4, www.ideo.ro/holocaust/pdf/Marturia.pdf
26. Șerban Alexianu, *File din viața tatălui meu*. Tipografia „Elena – V.I.” S.R.L., Chișinău, 2007, p. 93.
27. Ioan Scurtu, Constantin Hlihor, *Complot împotriva României 1939-1947*, p. 74.
28. ANIC, Buc., Fond Președinția Consiliului de Miniștri, inv. 300, dosar 402/1941, filele 146, 165, 194.
29. ANIC, Buc., Fond Președinția Consiliului de Miniștri, inv. 300, dosar 402/1941, fila 194.
30. ANIC, Buc., Fond Președinția Consiliului de Miniștri, inv. 300, dosar 402/1941, fila 104.
31. ANIC, Buc., Fond Președinția Consiliului de Miniștri, inv. 300, dosar 402/1941, filele 146, 165, 194.
32. *Monitorul Oficial al Bucovinei*, Anul I, nr. 2, 1 octombrie 1941, p. 52.
33. Din scrisoarea lui Vasile Posteuca adresată rabinului Alexandru Șafran, publicată pe <http://www.ioncoja.ro/2009/01/un-legionar-catre-un-rabin-evreu/>
34. *Universul*, Anul 60 nr. 108, marți, 20 aprilie 1943, p. 3.